

Студенти (1)

Джорджо Агамбен

Students

Giorgio Agamben

Abstract: *Bulgarian translation of the short text by Giorgio Agamben, published in May 2017 under the title "Studenti" in his column „Una voce“ on the website of Quodlibet publishing house.*

Резюме: *Превод на български на краткия текст на Джорджо Агамбен, публикуван под заглавието "Studenti" в рубриката му „Una voce“ на сайта на издателство Quodlibet, през май 2017 г.*

Изминаха сто години, откакто, в едно запомнящо се есе, Бенямин осъди духовната мизерия на студентския живот в Берлин и точно половин век, откакто анонимна брошура, разпространена в Страсбургския университет, формулира темата си под заглавието *Мизерията в студентската среда, разгледана в нейните икономически, политически, психологически, сексуални и по-конкретно интелектуални аспекти*. Оттогава, безмилостната диагноза, не само не е загубила своята значимост, но може без страх от преувеличение да се твърди, че мизерията на студентската ситуация – едновременно икономическа и духовна – е нараснала неконтролируемо. И за един проницателен наблюдател този упадък е толкова по-очевиден, колкото повече се правят опити за нейното прикриване чрез разработването на ad hoc речник, разположен между фирмения жаргон и номенклатурата на научната лаборатория.

Доказателство за тази терминологична измама е повсеместната подмяна с думата „изследване“ („ricerca“) на очевидно изглеждащото по-малко престижно „изучаване“/ „учене“ („studio“). И тази подмяна е толкова цялостна, че може да се запитаме дали думата, която практически е изчезнала от академичните документи, в крайна сметка ще бъде изтрита и от словесната формула "Общност на изучаващите" (Universita degli studi), която вече звучи като историческа реликва. Вместо това ще се опитам да покажа не само

че изучаването (*lo studio*) е познавателна парадигма, превъзхождаща във всяко отношение изследването (*la ricerca*), но и че в контекста на хуманитарните науки неговият епистемологически статус е много по-малко противоречив от този на преподаването и изследванията.

Именно при термина "изследване" ("*ricerca*") стават особено очевидни недостатъците, произтичащи от небрежното пренасяне на едно понятие от сферата на природните науки към тази на хуманитарните науки. Самият термин всъщност се отнася до двете области с напълно различни перспективи, структури и методологии. Изследванията в областта на точните науки, на първо място, включват използването на оборудване, толкова сложно и скъпо, че дори не е възможно някой изследовател да го направи сам; те също така включват насоки, директиви, изследователски програми, произтичащи от конюнктурата на обективни обстоятелства – например разпространението на туморите, развитието на нова технология или военните нужди – и съответните интереси в химическата, компютърната или военната индустрия. Нищо подобно не се случва в хуманитарните науки. Тук „изследователят“ – който по-правилно би могъл да се нарече „учен“ - има нужда само от библиотеки и архиви, достъпът до които обикновено е лесен и безплатен (когато се изисква такса за регистрация, тя е смехотворна).

В този смисъл, повтарящите се протести срещу недостига на средства за научни изследвания (наистина оскъдни) са лишени от всякаква основа. Въпросните средства всъщност се използват не за научни изследвания в точния смисъл, а за участие в конференции и семинари, които по същността си нямат база за сравнение с техните еквиваленти в естествените науки: докато при тях става въпрос за съобщаване на най-спешни новини, не само в теоретичен план, но и преди всичко при експериментални изпитания, нищо подобно не може да се случи в сферата на хуманистаристиката, при която тълкуването на пасаж от Плотин или Леопарди не е свързано с каквато и да е неотложна необходимост. От тези структурни различия също така следва, че докато в естествените науки най-прогресивните изследвания обикновено се провеждат от научни колективи, работещи в групи, в хуманитарните науки най-иновативните резултати обикновено се получават от самотни учени, които прекарват времето си в библиотеки и не обичат да участват в конференции.

Ако тази съществена хетерогенност на двете сфери вече би предположила запазването на термина *изследване* за природните науки, други аргументи също предполагат завръщане на хуманитарните науки към този за *изучаване* (*studio*), характеризиращ ги от векове. За разлика от термина "изследване" (*ricerca*), който препраща към едно въртене в кръг, все още не намерило своя обект (*circare*), изучаването, етимологически означаващо крайната степен на едно желание (*studium*), винаги вече е намерило своя обект.

В хуманитарните науки изследването е само временна фаза на изучаването, която престава веднъж идентифицирала обекта си. Изучаването (*lo studio*), от друга страна, е постоянно състояние. Всъщност то може да се определи като точката, в която желанието за знание достига максималния си интензитет и се превръща в жизнена форма (2): живота на ученика – или по-скоро на учения. Затова, противно на подсказването ни от академичната терминология, при която студентът е по-ниска степен от тази на изследователя, изучаването е познавателна парадигма, йерархично превъзхождаща изследването, в смисъл такъв, че не може да достигне целта си, ако не е подтиквано от едно желание и веднъж достигнато, то може единствено усърдно да съжителства с него, превръщайки се в изучаване.

На тези съображения може да се възрази, че докато изследванията винаги са насочени към конкретна полза, същото не може да се каже за изучаването, което, тъй като представлява постоянно състояние и почти форма на живот, трудно може да претендира за непосредствена полезност. Тук е нужно да се отмени клишетото, че всички човешки дейности се определят от тяхната полезност. По силата на този принцип днес най-очевидно излишните неща са вписани в утилитарна парадигма, прекодираща като нужди човешки дейности, извършвани винаги само за чисто удоволствие. Всъщност трябва да е ясно, че в общество, доминирано от полезността, именно безполезните неща се превръщат в актив, който трябва да бъде защитаван. Към тази категория принадлежи изучаването.

Студентската ситуация днес е всъщност за мнозина единствената възможност за все по-рядко срещания жизнен опит, свободен от утилитарни цели. Поради тази причина, за студентите превръщането на хуманитарните факултети в професионални школи е едновременно измама и безобразие: *измама*, защото нито съществува, нито може да съществува професия, съответстваща на изучаването (такава със сигурност не е все по-

оскъдната и дискредитирана дидактика); *безобразие*, защото лишава студентите от това, което конституира най-точния смисъл на тяхната ситуация, оставяйки ги, още преди да бъдат уловени в пазара на труда, живота и мисълта, обединени в изучаването, да се разделят с тях безвъзвратно.

Джорджо Агамбен

15 май 2017

Бележки на преводача:

1. Етимологията на думата студент (*studente*) в италианския идва от глагола *studio* – изучавам, чрез което в хода на текста Агамбен установява връзката между опозицията изучавам - изследвам и състоянието на студента.
2. Ключовият за мисленето на Агамбен термин *forma di vita* е вече преведен в специализираната литература на български език като жизнена форма от преводача на „*Homo sacer. Суверенната власт и оголеният живот*“ – Вл. Калинов. За целите на настоящия превод използвам жизнена форма и форма на живот като синоними.

Превод от италиански език: Нора Голешевска

Редакция: Диана Върголова